

Milena Sękowska*

Państwa BRICS w polityce i strategii UE¹

Wprowadzenie

Kryzys finansowo-gospodarczy z lat 2007–2009, który swój początek miał w Stanach Zjednoczonych Ameryki (USA)², stał się kolejną cenzurą w stosunkach międzynarodowych, określającą granicę między „starym” i „nowym” porządkiem na arenie globalnej. Wyznacza on bowiem zmierzch bezprecedensowej dominacji USA w dziedzinie gospodarki i finansów, a wraz z nimi szeroko określanej cywilizacji Zachodu, do której zaliczana jest również Unia Europejska (UE).

Wraz z zaburzeniem obowiązującego dotąd porządku globalnego, którego efektem było zachwianie się w posadach dotychczasowych centrów świata, nastąpił powrót do koncepcji świata wielobiegunowego, na co zwrócił uwagę Zbigniew Brzeziński w tomie pt. *Strategiczna wizja: Ame-*

* **Milena Sękowska** – absolwentka studiów magisterskich na kierunku europeistyka w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego.

¹ Tekst jest zapisem inspirowanym pracą magisterską pt. *UE i BRICS w nowym łaździe globalnym*, którą autorka obroniła w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego.

² Globalny kryzys finansowo-gospodarczy rozpoczął się w 2007 r. w Stanach Zjednoczonych. Jako jedną z pierwotnych przyczyn uznaje się udzielanie przez banki amerykańskie kredytów hipotecznych „subprime” (oferowanych osobom pozbawionym zdolności kredytowej), które z czasem, w wyniku spadku cen nieruchomości, okazały się kredytami bez zabezpieczenia. Kolejnymi oznakami kryzysu był wzrost cen surowców energetycznych, ogromne spadki na giełdach światowych, a także bankructwa wielu banków amerykańskich, w tym jednego z najstarszych na świecie – banku inwestycyjnego Lehman Brothers. Patrz: *Jak rozwijał się kryzys 2007–2009*, <http://www.obserwatorfinansowy.pl/almanach/historia-kryzysu-kalendarium/> [dostęp 20.10.2014].

ryka a kryzys globalnej potęgi³. Ponadto na forum międzynarodowym wyłoniło się nowe zjawisko, czyli tzw. rynki wschodzące (*emerging markets*), wśród których znajdują się m.in. Chiny, Indie, Brazylia, Rosja i Republika Południowej Afryki (RPA), tworzące grupę BRICS⁴.

Mimo że kryzys doprowadził do spowolnienia gospodarczego w większości krajów, przez które się przetoczył, to grupa rynków wschodzących wyszła – jak dotąd – z tego starcia zwycięsko. Począwszy od 2009 r., kiedy to odbyło się pierwsze spotkanie grupy BRIC (jeszcze bez RPA), przez rok 2011, w którym nastąpiło przyłączenie do klubu RPA, aż do ostatniego szczytu w lipcu 2014 r., klub sukcesywnie poszerza obszary współpracy i wzajemnego dialogu⁵, udowadniając, że państwa BRICS będą dążyły do przebudowy dotychczas obowiązującego ładu globalnego. Ponadto krajom tym udało się utrzymać pozytywne wyniki ekonomiczne, podczas gdy państwa zachodnie potężnie się zadłużyły, a niektóre z nich znalazły się nawet na skraju bankructwa. Wydarzenia z lat 2007–2009 spowodowały zatem, że państwa BRICS zaczęły dopominać się o swój głos na forum międzynarodowym, a grupa, jako taka, stała się ważnym podmiotem gospodarki światowej o stale wzrastającym znaczeniu.

Skutki kryzysu finansowo-gospodarczego najdrastyczniej odczuł stary kontynent, czyli państwa wchodzące w skład UE. Załamanie to obnażyło bowiem słabość polityki finansowej, na której opiera się konstrukcja Wspólnoty, a także jej podatność na reakcje zachodzące na rynkach światowych. Problemy na rynku wewnętrznym oraz słabość procesu integracji podważyły pozycję Unii na arenie międzynarodowej oraz znacznie osłabiły jej konkurencyjność względem krajów rozwijających się. W głównej mierze zjawisko to dotyczyło państw BRICS, które wypromowały się na fali kryzysu. Grupa od początku swego istnienia stanowi niejako przełamanie dotychczasowego układu sił na świecie. W obliczu załamania się wzorca zachodniego, który do tej pory przedstawiany był jako jedyny słuszny kierunek w polityce⁶, zwrócenie się ku nowym mo-

³ Z. Brzeziński, *Strategiczna wizja: Ameryka a kryzys globalnej potęgi*, Kraków 2013, s. 10.

⁴ BRICS – określenie opisujące grupę pięciu krajów rozwijających się – Brazylię, Rosję, Indie, Chiny, Republikę Południowej Afryki; pochodzi od pierwszych liter nazw państw („S” oznacza Południową Afrykę – South Africa – która dołączyła do powyższego grona w 2011 r.). Patrz: <http://www.bricsforum.org>.

⁵ BRICS to grupa określana jako platforma antyzachodnia (skupia państwa spoza kręgu cywilizacji zachodniej, a także prezentuje idee podważające jej dotychczasową dominację), promująca dialog różnych cywilizacji i kultur oraz powrót do wizji świata wielobiegunowego. Patrz: G. Cimek, *BRICS – w kierunku nowego reformizmu w polityce międzynarodowej*, „Konteksty społeczne” 2013, nr 1, s. 65.

⁶ F. Fukuyama, *Koniec historii*, Poznań 1996, s. 103.

carstwom i ugrupowaniom regionalnym jest powiewem świeżości w stosunkach międzynarodowych.

Chociaż BRICS nie jest grupą w żaden sposób sformalizowaną, zauważyć można pewną koordynację elementów polityki zagranicznej. Sytuacje takie miały miejsce podczas głosowań w Radzie Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), kiedy to państwa BRICS komplikowały oraz uniemożliwiły przyjęcie rezolucji w sprawie Libii i Syrii, a także blokowały porozumienie klimatyczne w Durbanie. Co ważniejsze w kontekście niniejszych rozważań, grupa BRICS podejmuje koordynację swej polityki zagranicznej również w opozycji do stanowiska UE, czego przykładem było opóźnianie możliwości reprezentowania przez Unię jej państw członkowskich w Radzie Bezpieczeństwa ONZ⁷. W związku z powyższym zdaje się, że BRICS radzi sobie dosyć dobrze z obranym celem, jakim jest zwiększenie swego znaczenia na globie oraz udowodnienie Zachodowi, że jego czas przemija.

Kryzys finansowy zmienił relatywny układ sił w globalnej gospodarce. Od momentu jego wybuchu w 2007 r. sytuacja w najbliższym otoczeniu Unii sukcesywnie się zmienia. Choć przeobrażenia w światowym systemie zarządzania następują powolnie, nie ulega wątpliwości, że BRICS pretenduje do roli ważnego gracza w stosunkach międzynarodowych. Mimo braku werbalnie wypowiedzianej rywalizacji między UE a BRICS jest ona coraz częściej zauważalna. Klub stanowi realną konkurencję dla zmęczonej kryzysem Europy. Unia powinna zatem podjąć próbę sprostania nowemu wyzwaniu przez dostosowanie swego podejścia do zmieniającego się układu sił na świecie i opracować strategię zarządzania relacjami z krajami BRICS.

1. UE w odniesieniu do poszczególnych państw grupy BRICS

BRICS jest grupą zróżnicowaną wewnątrznie pod wieloma względami. Składa się z pięciu państw leżących na innych kontynentach. Kraje te pochodzą zatem z różnych kręgów cywilizacyjnych (Brazylia pochodzi z kręgu cywilizacji latynoamerykańskiej, Rosja – rosyjskiej, Indie – hinduistycznej, Chiny – konfucjańsko-buddyjskiej, a RPA – afrykańskiej), ponadto znajdują się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego oraz prowadzą zróżnicowaną politykę wewnętrzną. Państwa tak bardzo różnorakie ciężko traktować jednolicie, zatem podstawę stosunków UE–BRICS

⁷ UE musi mówić jednym głosem wobec BRICS, http://www.saryusz-wolski.pl/aktualnosci/zobacz/291/ue_musi_mowic_jednym_glosem_wobec_brics [dostęp 21.10.2014].

stanowią kontakty dwustronne Unia–poszczególne kraje grupy i nawiązana z nimi współpraca.

1.1. UE a Brazylia

Historia kontaktów UE z Brazylią trwa już ponad pół wieku. Początkowo wzajemna współpraca była dosyć ograniczona, jednak odkąd Brazylia ustabilizowała swoją sytuację wewnętrzną i zaczęła się dynamicznie rozwijać, zainteresowanie Unii tym krajem zwiększyło się, a ich wzajemne relacje zaczęły się zacieśniać.

Stosunki dyplomatyczne między UE a Brazylią zostały nawiązane w 1960 r., jednak sytuacja międzynarodowa nie sprzyjała wówczas zacieśnianiu wzajemnych kontaktów. Poważniejszy impuls do rozwoju współpracy stanowi przyjęcie w 1986 r. do Wspólnot Europejskich (WE) Hiszpanii i Portugalii, które propagowały zbliżenie z krajami latynoamerykańskimi (Brazylia stanowi bowiem była kolonię portugalską)⁸.

Wzajemne relacje nabrały rozpędu w latach 90. XX w. Trzeba jednak pamiętać, że nie był to łatwy okres dla samej Brazylii. Kraj nękany przez ciągle nawracające fale kryzysów, zarówno gospodarczych, jak i politycznych, nie mógł pochwalić się dłuższymi okresami stabilizacji. Ogromny problem stanowiła hiperinflacja, nazywana przekleństwem kraju. W samym 1990 r. Brazylia przeżyła aż trzy kryzysy gospodarcze⁹. Po przeprowadzeniu wielu reform rządzącym udało się wyprowadzić państwo na prostą, jednak nierównomierność podziału dochodów wśród społeczeństwa nadal rzuca się w oczy¹⁰.

Brazylia od wielu lat jest członkiem licznych zrzeszeń i organizacji regionalnych. Kontakty nawiązane z Unią w ramach tych grup stanowią punkt wyjściowy do rozwoju stosunków bilateralnych UE–Brazylia. Po pierwsze, kraj ten jest jednym z państw założycielskich MERCOSUR¹¹, z którym UE

⁸ *Ameryka Łacińska a Unia Europejska*, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artukul,611,Ameryka_Lacinska_a_Unia_Europejska [dostęp 22.10.2014].

⁹ J. O'Neill, *Mapa wzrostu. Szanse gospodarcze dla państw grupy BRICs*, Warszawa 2013, s. 60.

¹⁰ Nierównomierność podziału dochodów stanowi w Brazylii poważny problem, co można było zauważyć podczas mistrzostw świata w piłkę nożną, których gospodarzem w 2014 r. była Brazylia. W kraju odbywały się liczne protesty społeczeństwa niezadowolonego m.in. z ogromnych wydatków przeznaczonych przez władze na imprezę sportową.

¹¹ MERCOSUR jest to międzynarodowa organizacja gospodarcza powołana w 1991 r., której celem jest wzmocnienie współpracy gospodarczej w regionie oraz zniesienie barier handlowych. Członkami organizacji są: Argentyna, Brazylia, Urugwaj, Wenezuela oraz Paragwaj (ostatni kraj został zawieszony w prawach członka).

w 1995 r. podpisała umowę ramową o wzajemnej współpracy. Ważną datą w relacjach stron było także otwarcie w 2010 r. negocjacji do umowy o wolnym handlu¹².

Nie sposób pominąć przynależności Brazylii do zrzeszenia Krajów Ameryki Łacińskiej i Karaibów (AŁiK). Na pierwszym szczycie AŁiK w Rio de Janeiro w 1999 r. ustanowiono partnerstwo strategiczne między UE i AŁiK oraz zaplanowano, że jego realizacja będzie następowała w wymiarach politycznym, ekonomicznym oraz społeczno-kulturalno-technologicznym. Warto zaznaczyć, że postęp w relacjach UE–AŁiK nastąpił dopiero w 2006 r., kiedy to podjęto decyzję o rozpoczęciu negocjacji dotyczących utworzenia strefy wolnego handlu między Unią i krajami Ameryki Środkowej¹³. Podczas konferencji w 2013 r. przyjęto plan działania na lata 2013–2015, a także określono osiem priorytetowych obszarów współpracy, wśród których znalazły się m.in. zrównoważony rozwój i środowisko, kwestie zmiany klimatu, nauka i nowe technologie, inwestycje, edukacja i wspieranie zatrudnienia¹⁴. Kolejny szczyt zaplanowano na 2015 r.

Największa dynamika w relacjach bilateralnych UE–Brazylia zapanowała w XXI w. W 2004 r. podpisano dwustronną umowę o współpracy naukowej i technologicznej, natomiast w 2007 r., z okazji pierwszego w historii szczytu UE–Brazylia, podpisano umowę o strategicznym partnerstwie. Miała ona opierać się na wspólnym programie obejmującym kwestie takie, jak pogłębienie dialogu politycznego czy też wzmacnianie współpracy dotyczącej polityk sektorowych¹⁵. Ponadto określono, że centralnymi tematami partnerstwa będą współpraca w dziedzinie praw człowieka, walka z ubóstwem, proces integracyjny wewnątrz MERCOSUR, a także kwestia utrzymania stabilności i dobrobytu w państwach Ameryki Łacińskiej¹⁶. Od 2007 r. odbyło się siedem szczytów UE–Brazylia. Podczas ostatniej konferencji, w lutym 2014 r., zaplanowano podjęcie wielu

¹² Negocjacje te rozpoczęły się w 2000 r., jednak z powodu niemożności osiągnięcia porozumienia w zakresie handlowych aspektów umowy w 2004 r. negocjacje zostały formalnie zawieszono. Ich wznowienie możliwe było dopiero w 2010 r. Patrz: https://www.pism.pl/files/?id_plik=6096 [dostęp 22.10.2014].

¹³ B. Wojna, *Polityka Unii Europejskiej wobec Ameryki Łacińskiej. Perspektywy po szczycie w Wiedniu*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych” 2006, nr 31(371), s. 1–2.

¹⁴ *Ameryka Łacińska i Karaiby. Stosunki międzyregionalne*, http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/pl/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.2.html [dostęp 22.10.2014].

¹⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „W stronę partnerstwa strategicznego pomiędzy UE a Brazylią”, Bruksela, 30 maja 2007, COM(2007) 281 wersja ostateczna.

¹⁶ *EU around the Globe: Federative Republic of Brazil*, http://eeas.europa.eu/brazil/index_en.htm [dostęp 22.10.2014].

inicjatyw w ramach Wspólnego planu na lata 2015–2017, wśród których wymieniono m.in. promocję bezpieczeństwa międzynarodowego, wzrost gospodarczy i zrównoważony rozwój, zmiany klimatu oraz bezpieczeństwo energetyczne¹⁷.

Od momentu nawiązania relacji między Unią a Brazylią minęło ponad 50 lat. Mimo pewnych problemów wzajemne więzi sukcesywnie się zacieśniały, a największą płaszczyzną porozumienia stała się współpraca ekonomiczna. Mimo światowego kryzysu i trudności gospodarczych, z którymi państwo nieustannie się boryka, pozycja Brazylii, zarówno w regionie, jak i na całym świecie, zdaje się być stabilna i ugruntowana. Nic więc dziwnego, że UE postrzega ten kraj jako partnera dojrzałego gospodarczo, z którym może prowadzić dialog na równych zasadach.

1.2. UE a Federacja Rosyjska

Rozpad Związku Radzieckiego (ZSRR), a co za tym idzie – upadek dwubiegunowego porządku międzynarodowego, był poważnym katalizatorem zmian w globalnej konfiguracji sił politycznych, strategicznych i gospodarczych. Spowodował on konieczność określenia na nowo roli Federacji Rosyjskiej (FR) w Europie. Mocarstwowe ambicje Rosji oraz jej agresywna polityka zagraniczna sprawiły, że uzasadnione stało się utrzymanie zaawansowanych relacji na linii Bruksela–Moskwa. Zachodzące od początku lat 90. XX w. zmiany w globalnym układzie sił niejako wymusiły także na Rosji ściślejszą współpracę z nowymi potęgami światowymi, m.in. z UE.

Podstawą wzajemnych relacji UE–Rosja jest Porozumienie o partnerstwie i współpracy (PPW) obowiązujące od 1997 r.¹⁸, którego nadrzędnym celem było umacnianie wzajemnych relacji podmiotów m.in. w zakresie handlu, gospodarki i energii¹⁹. Rok 1999 obfitował w dwie inicjatywy skupiające się na pogłębieniu relacji między stronami. Powstała

¹⁷ *7th EU–Brazil Summit, Joint Statement*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141145.pdf [dostęp 22.10.2014].

¹⁸ PPW zostało podpisane w 1994 r., jednak sprzeciw wobec rosyjskiej interwencji w Czeczenii spowodował, że ratyfikacja dokumentu w UE trwała trzy lata. Unia uznała bowiem, że Rosja, dążąca do rozwiązania konfliktu, użyła metod godzących w fundamentalne prawa człowieka oraz międzynarodowe konwencje wojskowe i humanitarne. Ostatecznie umowa weszła w życie w 1997 r.

¹⁹ PPW zawarto na dziesięć lat i zdecydowano, że co roku będzie ona przedłużana, o ile żadna ze stron jej nie wypowie. W związku z wzrostem skali wzajemnych stosunków planowano wypracowanie nowej, rozszerzonej wersji PPW, jednak po zakończeniu w 2008 r. wojny rosyjsko-gruzyńskiej nie udało się ustalić ostatecznej formy, jaką powinno przybrać nowe porozumienie.

wówczas strategia Unii Europejskiej wobec Rosji, której priorytetowe obszary obejmowały m.in. działania na rzecz wzmocnienia demokracji i praworządności w FR oraz współpracę w zakresie zapewnienia stabilności i bezpieczeństwa w Europie i poza nią²⁰. Rosja natomiast przedstawiła Średniookresową strategię rozwoju stosunków pomiędzy Federacją Rosyjską a Unią Europejską w latach 2000–2010. Dokument ten skupiał się m.in. na zagwarantowaniu interesów narodowych Rosji, zwiększeniu jej roli w Europie i na świecie oraz wykorzystaniu potencjału ekonomicznego Unii do wsparcia gospodarki rosyjskiej²¹.

Problematyka bezpieczeństwa została zaliczona do priorytetowych zagadnień we wzajemnych stosunkach dopiero na początku XXI w. W 2003 r. zdecydowano o zacieśnieniu współpracy, czemu sprzyjać miały utworzone cztery długoterminowe wspólne przestrzenie, w dużej mierze dotyczące szeroko pojętego bezpieczeństwa: gospodarcza, wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, bezpieczeństwa międzynarodowego oraz badań i edukacji. Narzędzia ich wdrażania stanowić miały przyjęte w 2005 r. tzw. mapy drogowe²².

Rosję i UE dzielią dość zasadnicze różnice w percepcji, aspiracjach i interesach, którym towarzyszy brak zaufania i rozczarowanie. Przejawia się to m.in. przez wzajemną krytykę stron oraz powtarzające się regularnie okresy spięć i ochłodzenia stosunków. Można zatem skonstatować, że relacje między FR a Unią znajdują się w fazie permanentnego impasu. Przyczyny trudności w porozumieniu stron, a co za tym idzie – liczne komplikacje i niepowodzenia w rozwinięciu współpracy – są zróżnicowane, a część z nich ma głęboki charakter.

Kryzys wewnętrzny, który UE przeżywa od 2007 r., powoduje, że koncentracja jej uwagi spoczywa na jej własnych problemach kosztem stosunków zewnętrznych, w tym stosunków z Rosją. Unia, która nie zna swojej przyszłości, nie ma też jasnej wizji przyszłych relacji z FR. Jest coraz bardziej widoczne, że dotychczasowa polityka UE wobec Rosji nie przyniosła zadowalających efektów. Warto zauważyć, że Unia ma ograniczone możliwości wpływu na politykę Rosji, tym bardziej że pojawiające się napięcia

²⁰ W dokumencie zaznaczono także, że rosyjskie dążenia do uzyskania członkostwa w Światowej Organizacji Handlu (WTO) będą wzmocnione wsparciem ze strony UE. Rosja została członkiem WTO 22 sierpnia 2012 r. Patrz: *UE–Rosja: rywalizacja czy współpraca*, <http://www.polskieradio.pl/130/2792/Artykul/867853,UE-%E2%80%93-Rosja-rywalizacja-czy-wspolpraca> [dostęp 25.10.2014].

²¹ A. Legucka, *Rosyjska wizja Unii Europejskiej*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2007, nr 3–4, s. 146–147.

²² *Unia Europejska i Rosja: bliscy sąsiedzi, ważni gracze na arenie międzynarodowej, partnerzy strategiczni*, Bruksela 2007, s. 8.

od czasu do czasu powodują rozbieżność w stanowiskach państw członkowskich, a co za tym idzie – naruszenie wspólnej linii polityki unijnej.

Rosja bezsprzecznie prezentuje aspiracje wielkomocarstwowe, co przejawia się w jej dążeniach do odbudowy swej pozycji i znaczenia. Pretenduje ona do odgrywania roli samodzielnego bieguna w polityce globalnej, zdolnego do kontroli procesów globalizacji w dbałości o własne interesy. Przykładem takiej polityki było rozszerzenie UE w 2004 r. Rosja domagała się wówczas rekompensat za negatywne konsekwencje tego procesu, a także blokowała przez pewien czas poszerzenie opisywanego wcześniej PPW o nowe państwa członkowskie. Ponadto rosyjska taktyka polityczna wobec Unii opiera się na wzmacnianiu podziałów w zjednoczonej Europie. Po pierwsze, unaocznia podział na Unię „starą” (przyjazną Rosji) oraz „nową” (uprzedzoną do Rosji), a po drugie, w kontekście rozszerzenia z 2004 r., wyodrębnia spośród członków z Europy Środkowej i Wschodniej grupy partnerów „dobrych” (Węgry, Czechy, Słowacja i Słowenia chwaleni za swój pragmatyzm) oraz „złych” (Estonia, Łotwa, Litwa i Polska krytykowani za swe antyrosyjskie fobie)²³.

Elementem determinującym potęgę Rosji jest niewątpliwie polityka energetyczna i kwestia zaopatrywania innych krajów w surowce energetyczne. FR traktuje ową politykę jako narzędzie nacisku. Konieczne jest zatem sukcesywne pogłębianie współpracy UE–Rosja w tym zakresie w celu ustabilizowania światowego rynku energetycznego. Kwestia ta jest dlatego ważna, że Rosja jest głównym dostawcą surowców energetycznych do Unii. Warto jednak pamiętać, że sama jest silnie uzależniona od sprzedaży ropy, gazu i węgla na ten rynek. Według danych z 2013 r., udział UE w eksporcie FR wyniósł 80% jeżeli chodzi o ropę, 70% – gaz oraz 50% – węgiel²⁴.

Zarówno UE, jak i Rosja odgrywają ważną rolę w kwestii bezpieczeństwa i stabilności na świecie. Odmienne style prowadzenia polityki zagranicznej ujawniły się po raz kolejny na początku 2014 r. w kontekście inwazji rosyjskiej na Krym. Aneksja tego terytorium przez FR uznana została za złamanie prawa międzynarodowego oraz ograniczenie suwerenności niepodległego kraju. Przez szeroko zakrojone działania propagandowe oraz wojnę psychologiczną Rosji udało się zdestabilizować sytuację na Ukrainie i wciągnąć w swoje gry geostrategiczne cały Zachód. W tej trudnej sytuacji reakcja UE na kryzys była wyjątkowo spójna. Trzeba pa-

²³ M. Menkiszak, *Rosja wobec Unii Europejskiej: kryzys „strategicznego partnerstwa*, Warszawa 2006, s. 21.

²⁴ *Energetyczny klincz Unii i Rosji*, <http://www.ekonomia.rp.pl/artukul/1065849.html> [dostęp 25.10.2014].

mieć, że Unia w kontaktach zewnętrznych kieruje się zasadą *softpower*, a co za tym idzie – nie posiada narzędzi przeciwstawiania się agresji terytorialnej, jak ta na Krymie. Zatem nieskuteczność działań UE nie wynika z jej nieudolności, ale nieustępliwości obecnego prezydenta Rosji, Władimira Putina. Unia zdecydowała się do tej pory m.in. na sankcje w postaci ograniczenia stosunków dyplomatycznych, wprowadzenia zakazów wizowych oraz zamrożenia aktywów dla wszystkich członków parlamentu, którzy głosowali na rzecz projektu ustawy dotyczącej stworzenia ram prawnych dla aneksji Krymu²⁵. Nie należy jednak spodziewać się wprowadzenia przez UE sankcji ekonomicznych. Unia stara się pokazać rosyjskiej opinii publicznej, że prowadzone przez nią działania nie są wymierzone w społeczeństwo. Determinujący jest jednak fakt, że zależności gospodarcze między UE i Rosją są zbyt silne, a zatem Wspólnota musi podejmować ostrożne decyzje. Jednak warto zauważyć, że obecny kryzys ukraiński może być szansą dla UE na krok do następnego poziomu integracji w zakresie polityki zewnętrznej i wzmocnienia koordynacji stanowisk wszystkich państw członkowskich.

Stosunki Unii z Rosją są bardzo zawiłe, a z pewnością są to najbardziej złożone kontakty Wspólnoty z jednym z jej krajów sąsiedzkich. Wydaje się, że zaszczości historyczne, a także starania odbudowy przez Rosję dawnej mocarstwowej pozycji, niweczą wszelkie próby zacieśnienia wzajemnej współpracy. Mimo że wizja świata prezentowana przez UE różni się od tej, którą demonstrowa FR, konieczne jest utrzymanie kontaktów co najmniej na minimalnym poziomie. Poza silnym uzależnieniem od siebie gospodarek tych podmiotów są one bowiem bezpośrednimi sąsiadami, co implikuje wymóg porozumienia.

1.3. UE a Indie

Relacje UE–Indie początkowo ograniczały się do spraw ekonomicznych oraz polityki pomocowej. Wraz z zakończeniem zimnej wojny kraj ten dokonał redefinicji swojej polityki zagranicznej i – pretendując do roli mocarstwa regionalnego – rozpoczął prowadzenie aktywnej działalności na arenie międzynarodowej. Globalny wymiar polityki zagranicznej Indii objął swym zasięgiem UE, która u progu XXI w. dążyła do odgrywania coraz większej roli na świecie. Relacje te stopniowo zaczęły nabierać nowego znaczenia i krok po kroku się zacieśniać.

Stosunki dyplomatyczne między UE a Indiami zostały nawiązane w latach 60. XX w., jednak wzajemna współpraca skupiała się wówczas

²⁵ *How can Europe now deal with Russia?*, <http://www.carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=54884> [dostęp 25.10.2014].

głównie na kwestiach ekonomicznych. Dopiero upadek bloku wschodniego oraz przemiany zachodzące w Europie w latach 90. spowodowały intensyfikację wzajemnego dialogu. UE rozpoczęła współpracę z państwami azjatyckimi, co niejako wymusiło większą uwagę ze strony Indii. Przekształcenia te zaowocowały przyjęciem w 1993 r. politycznej deklaracji o ważkości wzajemnych kontaktów oraz zainauguowaniem Porozumienia o współpracy UE–Indie w 1994 r. Celem umowy było pogłębianie współpracy w dziedzinie handlu i inwestycji, gospodarki, nauki i technologii oraz kultury i edukacji²⁶.

W XXI w. zauważyć można wyraźny rozwój stosunków między Unią a Indiami. W strategii lizbońskiej z 2000 r. odzwierciedlenie znalazł fakt prezentowania podobnych stanowisk podmiotów. Ponadto w tym samym roku odbył się pierwszy doroczny szczyt UE–Indie. Potwierdzenie wagi relacji z Indiami odnaleźć można także w pierwszej unijnej Strategii Bezpieczeństwa z 2003 r., gdzie zaznaczono, że Unia powinna rozwijać strategiczne partnerstwo z tym krajem²⁷. Kwestia ta poruszona została ponownie w 2004 r., kiedy to zainauguowano partnerstwo strategiczne Unia Europejska–Indie. Współpracę oparto m.in. na zapobieganiu konfliktom, walce z terroryzmem, przeciwdziałaniu proliferacji broni masowej zagłady oraz wzmacnianiu współpracy w dziedzinie gospodarki, nauki i kultury²⁸. Niestety, można pokusić się o twierdzenie, że partnerstwo to jest jedynie fasadą. Nie można mu bowiem przyznać wszechstronności w podejściu do problemów. Skonstatować można także, że samo określenie partnerstwa jako strategiczne zdaje się być przesadzone. Mimo sformułowania wyjściowych płaszczyzn porozumienia stronom nie udało się osiągnąć znaczącego postępu w jakiegokolwiek dziedzinie o kluczowym znaczeniu²⁹. Kolejną propozycją był przyjęty w 2005 r. wspólny plan działania, który skupiał się na zdefiniowaniu zespołowych celów oraz propozycjach inicjatyw ukierunkowanych na współpracę polityczną, gospodarczą i rozwojową³⁰. Plan ten został zmieniony w 2008 r.

²⁶ *Azja i Pacyfik. Indie*, s. 4, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060606/04A_FT\(2013\)060606_PL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060606/04A_FT(2013)060606_PL.pdf) [dostęp 28.10.2014].

²⁷ J. Zajaczkowski, *Unia Europejska w polityce zagranicznej Indii na początku XXI w.*, s. 9, http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/4-2008_Zajaczkowski.pdf [dostęp 28.10.2014].

²⁸ European Commission, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee, „An EU – India Strategic Partnership”, Bruksela, 16 czerwca 2004, COM(2004) 430 final.

²⁹ S. Keukeleire, B. Hooijmaaijers, *India-European Union relations*, “Foreign Policy Research Centre Journal” 2013, nr 1, s. 3, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/389027/1/EU-India.pdf> [dostęp 28.10.2014].

³⁰ *Unia Europejska – Indie*, <http://www.europedirect-wroclaw.pl/10-aktualnosci/64-stosunki-unia-europejska-indie> [dostęp 28.10.2014].

Główną płaszczyzną wzajemnych stosunków UE i Indii stanowią relacje handlowe. Negocjacje dotyczące podpisania umowy o wolnym handlu rozpoczęto w 2007 r. Ze względu na różnice zdań między podmiotami odbyło się wiele rund negocjacyjnych mających na celu zbliżenie ich stanowisk, a także wypracowanie wspólnych standardów. Zakończenie rokowań przesuwane było wielokrotnie. Niestety, także spotkanie przedstawicieli UE i Indii w listopadzie 2013 r. nie przyniosło oczekiwanych efektów. Trudne okazało się osiągnięcie kompromisu, m.in. w kwestiach takich, jak: dostęp do rynku, zobowiązania w zakresie świadczenia usług, zapisy dotyczące zamówień publicznych i własności intelektualnej oraz eliminacja barier pozataryfowych³¹.

Mimo procesu zacieśnienia relacji między Unią a Indiami we wzajemnych stosunkach występuje wiele wyzwań i kwestii problematycznych. Dylematy te to m.in. sposób walki z terroryzmem, konflikt w Kaszmirze³², inna percepcja porządku międzynarodowego, kwestia ochrony praw człowieka oraz przestrzegania wartości demokratycznych przez Indie. Ponadto ograniczenia w rozwoju współpracy wynikają z faktu, że Unia nie jest postrzegana jako spójny organizm polityczny, ale zbiór państw o różnym znaczeniu, w którym rola i pozycja niektórych z nich jest szczególnie podkreślana. Na skutek kryzysu gospodarczego ujawniły się problemy instytucjonalne UE, brak wspólnej wizji polityki zagranicznej, a także wewnętrzny rozdźwięk Wspólnoty. W konsekwencji Indie skupiają się w dużo większym stopniu na zacieśnianiu stosunków z poszczególnymi państwami Unii, a szczególne zainteresowanie budzi rozbudowanie relacji politycznych z USA³³.

Zarówno UE, jak i Indie poczyniły na przestrzeni lat olbrzymie kroki w dążeniu do zacieśnienia wzajemnych stosunków. Niestety, w odniesieniu do wzajemnych relacji trudno mówić o strategicznym partnerstwie. Mimo deklaracji o równości stron oraz identycznym zaangażowaniu

³¹ *Indie, zarys ogólny*, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Handel+zagraniczny/Umowy+handlowe/Indie> [dostęp 28.10.2014].

³² Konflikt ten sięga korzeniami jeszcze 1947 r., kiedy to po rozpadzie imperium brytyjskiego powstał niepodległy Pakistan oraz Indie. Obydwa kraje rościły sobie prawa do Kaszmiru. Obecnie terytorium podzielone jest na obszary kontrolowane przez Indie i Pakistan oraz na część okupowaną przez siły chińskie. Na przestrzeni lat doszło do trzech wojen indyjsko-pakistańskich o Kaszmir. UE nie wyraziła nigdy zdecydowanego poparcia dla Indii w tej materii, co więcej, krytykowała Indie za łamanie praw człowieka w Kaszmirze. Więcej na temat konfliktu kaszmirskiego: Patrz: P. Szymczuk, *Historia konfliktu indyjsko-pakistańskiego o Kaszmir*, <http://www.stosunkimiedzynarodowe.pl/historia-konfliktu-indyjsko-pakista%C5%84skiego-o-kaszmir> [dostęp 28.10.2014].

³³ J. Zajączkowski, *Unia Europejska w polityce zagranicznej...*, op.cit., s. 70–71.

w rozwijanie dwustronnych kontaktów to Unia *de facto* określa warunki i charakter współpracy. Indie natomiast niejako zmuszone są do podporządkowania jako strona korzystająca ze wsparcia finansowego Zachodu. Poza tym trudno mówić o spójnej strategii obydwu podmiotów wobec siebie. Indie restrykcyjnie podchodzą do wymagań stawianych przez Unię i niechętnie wprowadzają zmiany, natomiast Unia partnerstwo z Indiami traktuje instrumentalnie i zmienia priorytety działań w zależności od panującej prezydencji. Panujące przeświadczenie o wyższości chińskiej gospodarki wiedzie prym w założeniach polityki zagranicznej Unii wobec Azji. Rozwój Indii okazuje się więc niewystarczający dla Unii, aby ta w pełni wykorzystywała potencjał tego kraju.

1.4. UE a Chińska Republika Ludowa

Niewątpliwie Chińska Republika Ludowa (ChRL) jest państwem, którego rola międzynarodowa niemal we wszystkich dziedzinach życia zwiększa się w bardzo widoczny sposób. Kraj ten uznawany jest za najważniejszego z graczy będących w grupie BRICS. Modernizacja, którą rząd chiński rozpoczął po śmierci Mao Zedonga³⁴ w 1976 r., doprowadziła do tego, że dziś mówić można o transformacji gospodarczej Chin. Gospodarka tego kraju dokonała w ciągu ostatnich lat ogromnego skoku cywilizacyjnego, a zakres przemian osiągnął imponujące rozmiary. Po wspomnianych zmianach politycznych ChRL zaczęła nawiązywać stosunki dyplomatyczne i rozwijać współpracę gospodarczą z krajami kapitalistycznymi, a także z UE. Lata 90. XX w. przyniosły rozwój kontaktów z Unią, która zaczęła postrzegać ten kraj jako partnera strategicznego i dążyć do zacieśnienia wzajemnych relacji na wielu płaszczyznach.

Od momentu rozpoczęcia pod koniec lat 70. XX w. reform gospodarczych w Chinach następowało systematyczne rozszerzanie dwustronnych kontaktów między UE a tym krajem. W 1978 r. podpisano porozumienie handlowe, dwa lata później, w 1980 r., ustalono Generalny System Preferencji, a w 1985 r. przyjęto Porozumienie w sprawie handlu i współpracy gospodarczej. Stosunki bilateralne rozwijały się dość intensywnie, aż do 1989 r., kiedy to proces ten został niespodziewanie przerwany za

³⁴ Był on przywódcą komunistycznych Chin oraz Przewodniczącym Komitetu Politycznego Komunistycznej Partii Chin aż do swojej śmierci w 1976 r. W 1949 r. ogłosił powstanie Chińskiej Republiki Ludowej. Po zdobyciu władzy w 1954 r. zapoczątkował proces kolektywizacji w celu przebudowy systemu społeczno-gospodarczego kraju. Przed śmiercią doprowadził także do ocieplenia stosunków ze Stanami Zjednoczonymi.

sprawą wydarzeń na Placu Tiananmen³⁵. Zawieszenie kontaktów trwało do 1992 r., kiedy to postanowiono wznowić rozmowy dotyczące handlu i wzajemnych inwestycji. Rok 1995 przyniósł nowe rozdzienie w dwustronnych relacjach. UE opublikowała wówczas strategię pt. Długoterminowa polityka w stosunkach europejsko-chińskich, odnoszącą się do stosunków handlowych między stronami. Strategiczne znaczenie dla wymiany handlowej miał dokument pt. Budując pełne partnerstwo z Chinami z 1998 r., w którym Komisja Europejska (KE) wezwała państwa członkowskie do zacieśniania stosunków z ChRL³⁶. W 1998 r. odbył się także pierwszy szczyt UE–Chiny.

XXI w. przyniósł jeszcze większą dynamikę w rozwoju relacji UE–Chiny. Pierwsza dekada nowego tysiąclecia obfitowała w wiele wydarzeń i inicjatyw o ogromnym znaczeniu dla obydwu stron. W 2001 r. Chiny przystąpiły do WTO, a rok później po raz pierwszy wydały dokument dotyczący stosunków z UE, w którym zwrócono uwagę na wysokie znaczenie partnerstwa między stronami³⁷. Rok 2006 podkreślił natomiast rosnącą rolę Chin w polityce europejskiej. Po pierwsze, podczas dziewiątego już szczytu UE–ChRL zdecydowano o rozpoczęciu negocjacji w sprawie podpisania nowego Porozumienia o partnerstwie i współpracy mającego obejmować ponad 20 dziedzin kooperacji³⁸. Po drugie, Unia opublikowała komunikat Unia–Chiny: bliżsi partnerzy, rosnąca odpowiedzialność, w którym przedstawiono kierunki działań na rzecz wzmocnienia współpracy między stronami. Dokument ten zawierał zbiór zaleceń dotyczących przemian demokratycznych, zrównoważonego rozwoju, handlu, polityki celnej oraz współpracy dążącej do pogłębienia partnerstwa. Uwzględniono także wspólne interesy partnerów oraz ewolucję ich stosunków³⁹.

³⁵ W czerwcu 1989 r. na Placu Tiananmen odbyły się demonstracje studentów oraz grup popierających demokrację i reformy polityczne. Manifestacje te zostały krwawo stłumione. Unia Europejska, podobnie, jak większość partnerów zagranicznych, zareagowała wprowadzeniem sankcji ekonomicznych wobec Chin. Patrz: J.K. Fairbank, *Historia Chin. Nowe spojrzenie*, Warszawa–Gdańsk 2003, s. 385–389.

³⁶ T. Sporek, *Analiza stosunków handlowych pomiędzy Chińską Republiką Ludową a Unią Europejską*, s. 1, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/2_T.Sporek_Analiza_Stosunkow_Handlowych....pdf [dostęp 7.11.2014].

³⁷ K. Hołdak, A. Komarzewska, *Stosunki Unii Europejskiej z Chinami*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2007, III–IV–5–6, s. 2.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, „UE–Chiny: Bliższe Partnerstwo, Większa Odpowiedzialność”, Bruksela, 24 października 2006, COM(2006) 631 wersja ostateczna.

Współpraca gospodarcza skomplikowała się po raz kolejny w 2008 r. w wyniku kryzysu, który miał miejsce w Tybecie⁴⁰, gdzie rozpoczęła się wówczas fala masowych protestów, brutalnie tłumionych przez władze. Unia Europejska i inne państwa świata wezwały w tej sytuacji do zaprzestania przemocy, poszanowania praw człowieka oraz rozpoczęcia dialogu między zwaśnionymi stronami⁴¹. W wyniku opisywanych wydarzeń zdecydowano się na odwołanie szczytu UE–Chiny. Odbył się on dopiero w 2009 r.

W 2013 r. miał miejsce 16 szczyt UE–Chiny, podczas którego obchodzone było dziesięciolecie strategicznego partnerstwa między stronami. Unia wydała z tej okazji krótki raport podkreślający sukcesy wzajemnej współpracy, do których zaliczyć można m.in. jedno z największych partnerstw gospodarczych na globie, wspólne działania na rzecz utrzymania pokoju na świecie, międzyuczelnianą współpracę naukową opartą na systemie wymiany i stypendiów oraz promocję praw człowieka⁴². Warto jednak zwrócić także uwagę na porażki omawianej współpracy. Określić można w ten sposób z pewnością fiasko rozmów o nowej umowie dwustronnej, czyli Porozumieniu o partnerstwie i współpracy, mającej zastąpić obowiązujące od 1985 r. niekorzystne już porozumienie. Negocjacje prowadzone są od 2007 r., jednak do tej pory nie udało się osiągnąć porozumienia w decydujących kwestiach. Ponadto niezadowalające są efekty intensywnego dialogu stron dotyczącego kwestii łagodzenia skutków globalnego ocieplenia, a także bardzo niskiego poziomu inwestycji wzajemnych⁴³.

Problemem ogromnej wagi, rzutującym na wzajemne relacje, jest embargo na dostawy broni do Chin nałożone przez Unię w 1989 r. jako część pakietu sankcji po wydarzeniach na Placu Tiananmen⁴⁴. Zakres embargo nigdy nie został dokładnie określony przez UE, a państwom człon-

⁴⁰ Początkowo Tybetańczycy mieszkający za granicą sprzeciwiali się planowanym w Pekinie Igrzyskom Olimpijskim, później zaś protesty wywoływane były także przez tybetańskich mnichów. Szerzej na temat zrywu wolnościowego w Tybecie w 2008 r. patrz: Oser, *Niewidoczny Tybet*, Warszawa 2013.

⁴¹ *Tybet 2008 i gesty solidarności – co jeszcze możemy zrobić?*, http://archiwum.ratujtybet.org/tybet/Tybet_2008_i_gesty_solidarnosci_co_jeszcze_mozemy_zrobic [dostęp 12.11.2014].

⁴² *The EU-China Comprehensive Strategic Partnership: Working for You*, “Fact Sheet”, 6 listopada 2013, nr 2, http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131106_02_en.pdf [dostęp 12.11.2014].

⁴³ T. Kamiński, *O dziesięcioleciu strategicznego partnerstwa UE–Chiny*, <http://leamplus.eu/leam-komentarze-9-o-dziesiecioleciu-strategicznego-partnerstwa-ue-chiny/> [dostęp 12.11.2014].

⁴⁴ Sankcje obejmowały także zamrożenie kontaktów na szczeblu ministerialnym czy zawieszenie programów współpracy z ChRL. Zostały one jednak zniesione w 1990 r.

kowskim pozostawiono możliwość jego dowolnej interpretacji. Warto zauważyć, że w latach 2003–2005 Unia wyrażała wolę zniesienia ograniczeń. Deklaracje takie miały miejsce jeszcze w 2006 r. mimo przyjęcia rok wcześniej przez Chiny tzw. ustawy antysecesyjnej⁴⁵. W 2007 r. UE ogłosiła jednak oficjalnie, że utrzymuje embargo w mocy. W momencie pisania tych słów pozostaje ono nadal niezniesione.

Ponadto Unia w dalszym ciągu nie przyznała Chinom statusu gospodarki rynkowej. Chińscy przywódcy zabiegali o to przez lata. UE nie chce jednak wyzbyć się możliwości łatwiejszego stosowania środków ochrony handlu wobec Chin, co odbierane jest przez władze kraju jako decyzja polityczna, skutkuje ona bowiem faktycznymi konsekwencjami gospodarczymi⁴⁶.

Na uwagę zasługuje także kwestia łamania praw własności intelektualnej przez ChRL. Przykładem takiej niechlubnej działalności jest rok 2004, kiedy to odnotowano w Chinach nielegalne skopiowanie programów komputerowych, książek, filmów i muzyki na łączną wartość ok. 2,6 mld USD. Podrabiane produkty powodują trudności w działalności przedsiębiorstw europejskich, gdyż ok. 60% takich towarów sprzedawanych w UE pochodzi właśnie z Chin⁴⁷.

Zarówno UE, jak i Chiny znajdują się w punkcie zwrotnym historii. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że Unia Europejska jest stosunkowo młodym organizmem, pozostającym w procesie tworzenia. Chiny natomiast, mające za sobą długoletnią historię i wielką tradycję, otwarcie dążą do odzyskania statusu supermocarstwa, którym niegdyś były. Chiny są obecnie drugą gospodarką świata, pretendującą do objęcia prowadzenia. UE natomiast, pogrążona w kryzysie, traci swą pozycję na arenie międzynarodowej. W związku z wyzwaniem, jakie stanowi współpraca z ChRL, Unia powinna zwrócić szczególną uwagę na kwestię uzyskania większej niezależności na arenie międzynarodowej, a także stworzenia spójnej wizji polityki zewnętrznej⁴⁸. Co więcej, ważne jest opracowanie wspólnej strategii zarządzania stosunkami z Chinami nie tylko po to, aby wzmocnić swą wiarygodność na świecie, lecz także, aby umacniać swą pozycję jako aktora stosunków międzynarodowych zdolnego wpły-

⁴⁵ Ustawa ta zezwalała na podjęcie działań zbrojnych przeciwko Tajwanowi, gdyby władze tego państwa formalnie ogłosiły niepodległość. Pekin uważa bowiem Tajwan za zbuntowaną prowincję.

⁴⁶ S. Parzymies (red.), *Dyplomacja czy siła? Unia Europejska w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 357.

⁴⁷ K. Hołdak, A. Komarzewska, op.cit., s. 5.

⁴⁸ B. Góralczyk, *The European Union and China in a New World Order*, „Yearbook of Polish European Studies” 2009, Vol. 12, s. 74.

wać na układ sił i bezpieczeństwa globalnego⁴⁹. Chiny są bowiem krajem silnie zorientowanym na realizację swych celów. Skonstatować można, że omawiane podmioty rywalizują ze sobą, a przewaga Chin w tym wyścigu jest niepodważalna.

1.5. UE a Republika Południowej Afryki

Współpraca między UE i RPA rozwinęła się głównie w drugiej połowie lat 90. XX wieku, kiedy to w RPA zakończył się okres apartheidu. Wówczas to wzajemne relacje opierały się głównie na pomocy rozwojowej ze strony UE. Dziś UE i RPA utrzymują coraz ściślejsze więzy, starając się rozwijać kontakty w różnych dziedzinach.

Przełom XX i XXI w. przyniósł dokumenty o ogromnym znaczeniu dla ukierunkowania, a następnie rozwoju wzajemnych stosunków. Pierwszym z nich była Umowa o handlu, rozwoju i współpracy z 1999 r., na mocy której ustanowiono preferencyjne zasady handlu między UE i RPA, a także określono szczegółowe zasady ustalania pochodzenia towarów mających podlegać procedurom preferencyjnym⁵⁰. Drugą ważną inicjatywę stanowi Program na rzecz odbudowy i rozwoju Afryki Południowej na lata 2000–2006 z 2000 r., w którym określono konkretną pulę funduszy pomocowych na ten okres w wysokości ponad 900 mln euro⁵¹.

Największy dynamizm w relacjach dwustronnych nastąpił od 2005 r. UE opracowała wówczas i wydała wspólną strategię w sprawie Afryki, dotyczącą głównie wprowadzenia jej na drogę zrównoważonego rozwoju⁵². Rok później natomiast zaproponowano ustanowienie strategicznego partnerstwa między Unią a RPA. Miało ono na celu zintensyfikowanie współpracy między stronami na poziomach regionalnym, kontynentalnym i światowym oraz zachęcało do poszerzenia relacji poza

⁴⁹ B. Góralczyk, *The Role of China in a Globalised World*, „Yearbook of Polish European Studies” 2010, Vol. 13, s. 78.

⁵⁰ Decyzja Rady 2004/441/WE z dnia 26 kwietnia 2004 r. dotycząca zawarcia Umowy o handlu, rozwoju i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Południowej Afryki, z drugiej strony, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32004D0441> [dostęp 12.11.2014].

⁵¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1726/2000 z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie współpracy na rzecz rozwoju z Afryką Południową, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000R1726> [dostęp 12.11.2014].

⁵² Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Strategia UE na rzecz Afryki – Europejsko-afrykański pakt na rzecz przyspieszenia rozwoju Afryki {SEC(2005) 1255}, COM/2005/0489.

dziedzinę handlu, na gałęzie takie, jak ochrona środowiska, transport czy migracja⁵³.

Warto wspomnieć także o szczytach UE–RPA odbywających się od 2006 r. Na konferencji w 2009 r. zwrócono uwagę na potrzebę współpracy na rzecz przezwyciężenia globalnego kryzysu gospodarczo-finansowego. Ponadto w obszarze zainteresowania stron znalazły się zmiany klimatyczne, problem głodu oraz braku energii elektrycznej w wielu regionach Afryki⁵⁴. W 2012 r. podsumowano natomiast postępy w kwestii promocji pokoju i bezpieczeństwa, praw człowieka, demokracji i praworządności oraz zrównoważonego rozwoju regionów⁵⁵. Warto zauważyć, że od 2012 r. w pełni obowiązuje Umowa o handlu, rozwoju i współpracy, a więc funkcjonuje już także strefa wolnego handlu między UE i RPA⁵⁶.

20 lat od początku południowoafrykańskiej transformacji RPA jest jednym z najważniejszych i najbogatszych krajów na kontynencie. O ważności roli tego kraju we współczesnym świecie świadczy nie tylko fakt, że należy on do grupy BRICS, lecz także jego członkostwo w G-20. Nie można zatem mówić już o RPA jako o kraju tzw. Trzeciego Świata. Niewątpliwie bowiem jest to państwo pretendujące dziś do roli lidera w regionie. Trzeba jednak pamiętać, że europejskie podejście do Afryki jest nadal obarczone znaczną dozą paternalizmu, zatem obok wielu trudności natury ekonomicznej w zacieśnianiu równoprawnych relacji dużą rolę odegrać może kwestia zaufania oraz partnerskiego podejścia.

2. Strategia UE dotycząca grupy BRICS

W związku z koordynacją polityki zagranicznej grupy BRICS UE postanowiła opracować pewne wspólne ramy postępowania wobec gospodarek wschodzących, które choć w minimalny sposób miałyby ułatwić zarządzanie wzajemnymi relacjami stron.

Pod koniec 2012 r. UE przyjęła raport polskiego eurodeputowanego Jacka Saryusz-Wolskiego. Definiował on elementy przyszłej strategii UE wobec wschodzących mocarstw, a także podkreślał, że w stosunku do

⁵³ Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego z dnia 28 czerwca 2006 r. – UE-Republika Południowej Afryki w Kierunku Strategicznego Partnerstwa, COM(2006) 347, wersja ostateczna.

⁵⁴ *Second South Africa-European Union Summit*, Council of the European Union, 11 September 2009, 13231/09 (Preese 266), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/110057.pdf [dostęp 12.11.2014].

⁵⁵ *EU–South Africa Summit*, Brussels 18 September 2012, http://eeas.europa.eu/top_stories/2012/180912_eu-s.africa_en.htm [dostęp 12.11.2014].

⁵⁶ *Stosunki z RPA coraz ściślejsze*, <http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/deepening-the-relationship-with-south-africa?lang=pl> [dostęp 12.11.2014].

państw BRICS UE powinna działać jako spójna jednostka polityczno-gospodarcza. Ponadto w dokumencie poruszone zostały kwestie: intensyfikacji dialogu politycznego i wzajemnej współpracy, określenia stanowiska Unii w kontekście bliższych relacji z państwami BRICS, a także podjęcia przez BRICS działań bardziej odzwierciedlających ich udział w światowym PKB⁵⁷.

Warto także wspomnieć o inicjatywnie pochodzącej od państw członkowskich UE, dotyczącej określenia wspólnej strategii wobec zmian w globalnym układzie sił. Cztery instytuty (hiszpański, włoski, polski i szwedzki) opracowały w 2013 r. raport o Europejskiej strategii globalnej, w którym zaznaczono, że UE powinna skupić się na wzmocnieniu współpracy przede wszystkim z dwoma członkami BRICS – Chinami i Rosją⁵⁸.

Brak innych inicjatyw ogólnoeuropejskich wynika z faktu, że kraje BRICS są na tyle różne, że nie można zastosować do nich podejścia *one-fits-all*. Prezentują one często odmienne stanowiska, mają inne interesy, a współpraca z UE dla każdego z krajów grupy oznacza coś innego. UE wielokrotnie podkreślała, że to wspomniane już partnerstwa strategiczne i stosunki bilateralne stanowią punkt wyjścia do rozwoju wzajemnych kontaktów. Trzeba jednak pamiętać, że BRICS (zarówno poszczególne kraje, jak i grupa jako taka) rywalizuje z UE o wpływy i pozycję na arenie międzynarodowej. Unia w kontaktach z klubem powinna zatem stosować strategię współpracy w trakcie konkurowania (*cooperating while competing*), gdyż mimo ścierania się na wielu polach połączenie sił w niektórych przypadkach może stanowić ogromną zaletę.

3. Dysonans wewnętrzny BRICS

Plany i cele BRICS, choć bardzo ambitne, są trudne do zrealizowania. Wymagają one nie tylko czasu, lecz także ustępstw mogących zaburzyć ambicje poszczególnych krajów lub też sprzyjać chęciom wybiecia się ponad resztę grupy. Ogromne różnice w rozwoju państw członkowskich są więc podstawą poglądów, że w zasadzie nie można mówić o istnieniu takiej grupy. Badacze reprezentujący to stanowisko zwracają uwagę, że BRICS charakteryzuje się wewnętrzną wielowarstwowością, a wzajemne stosunki państw członkowskich są co najmniej skomplikowane. Ponadto teoretycy

⁵⁷ *Report on the EU foreign policy towards the BRICS and other emerging powers: objectives and strategies*, Bruksela, 10 stycznia 2012 (2011/2111(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-20120010+0+DOC+XML+V0//EN> [dostęp 12.11.2014].

⁵⁸ *Towards a European Global Strategy. Securing European Influence in a Changing World*, 28 maja 2013, https://www.pism.pl/files/?id_plik=13792 [dostęp 12.11.2014].

coraz częściej rozważają kwestię przypadkowego połączenia krajów, które, z racji swych indywidualnych interesów, nie będą w stanie tworzyć ugrupowania.

Na pierwszy plan wysuwają się Chiny. Nie ulega wątpliwości, że kraj ten sam w sobie stanowi mocarstwo ekonomiczne. Według danych z 2013 r., PKB Chin było o około 1,5 bln USD większe niż łączna wartość PKB pozostałych czterech krajów⁵⁹. Zatem bez Chin ugrupowanie BRICS nie miałoby prawa bytu. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że to z woli ChRL do klubu dołączyła RPA, która stanowić miała tzw. bramę do Afryki. Wpływ na taką decyzję miały szczególnie interesy narodowe Chin, które dążyły do umożliwienia sobie ekspansji na kontynencie afrykańskim. Kraj ten kieruje ogromne środki na inwestycje w Afryce, co w pewnym sensie uzależnia ten region od napływu kapitału z Azji, przy czym jako siłę roboczą często wykorzystuje się pracowników spoza Afryki, przez co społeczności lokalne nie korzystają wystarczająco na współpracy.

Kolejną zagadką stanowi Rosja. Światowy kryzys gospodarczy ujawnił prawdziwą wartość mało stabilnego wschodzącego rynku tego kraju. Załamanie, któremu uległa rosyjska gospodarka, stało się punktem wyjściowym do rozważań wielu badaczy nad słusznością włączenia FR do BRICS. Ekonomista Nouriel Roubini w swoim artykule użył stwierdzenia, że klasyfikacja Rosji do grupy to „byk a nie BRIC”⁶⁰. Ponadto poważny problem na drodze do współpracy BRICS stanowi aneksja Krymu przez Rosję oraz dalszy rozwój sytuacji na wschodniej Ukrainie, w wyniku której pozostałe cztery państwa grupy stanęły w dosyć kłopotliwej sytuacji. Poparcie Rosji może grozić bowiem nie tylko izolacją na arenie międzynarodowej, lecz także stworzeniem precedensu do podobnych secesji. Kwestia ta jest ważna, ponieważ niektóre z państw BRICS biorą udział w konfliktach regionalnych i terytorialnych, np. Indie od wielu lat prowadzą wojny z Pakistanem o Kaszmir, a także toczą spór terytorialny z Chinami o część swoich ziem.

Zawiłość i komplikacje w stosunkach między krajami BRICS przedstawiane są także za pomocą następujących tez:

- Brazylia eksportuje do ChRL głównie surowce, ponieważ Chiny same zaopatrują się we wszelkie dobra;
- Rosjanie obawiają się chęci kolonizowania jej skrajnych regionów przez Chiny, jednak kwestia ta odsuwana jest na dalszy plan, gdyż

⁵⁹ K. Palonka, *Rola Chin – spotkanie krajów BRICS*, <http://www.polska-azja.pl/2013/04/03/k-palonka-rola-chin-spotkanie-krajow-brics-ostatni-etap-podrozy-xi-jinpinga/> [dostęp 13.11.2014].

⁶⁰ Z ang. *more sick than BRIC*. N. Roubini, *Another BRIC in the wall?*, <http://www.project-syndicate.org/commentary/another-bric-in-the-wall-> [dostęp 13.11.2014].

Rosja czerpie zyski ze sprzedaży do ChRL m.in. sprzętu wojskowego i silników lotniczych;

- między Indiami a Chinami toczy się spór terytorialny o część Indii, a także o rządy chińskie sprawowane w Tybecie;
- Indie traktują Pakistan jak państwo wrogie, natomiast Chiny sprzedają do Pakistanu broń, przekazały temu państwu reaktor jądrowy oraz wspierają je na forum ONZ⁶¹.

Sprzecznosc interesow jest zatem powazna przeszkoda na drodze ku bliskiej wspolpracy w dziedzinach najwazniejszych, a takze uniemozliwia przekształcenie BRICS w formalna organizacje chroniacą wspolne cele państw członkowskich oraz zapewniającą bezpieczenstwo w ramach grupy. Kryzys globalny z lat 2007–2009, którego wybuch przyczynił się do powołania BRICS, a takze jej rozwoju, uwypuklił różnice między członkami klubu. Dopiero czas pokaże, czy BRICS przetrwa, a największą próbą stać się mogą spory wewnętrzne państw członkowskich oraz ich udział w konfliktach regionalnych i globalnych.

Konkluzje

Kryzys finansowo-gospodarczy z lat 2007–2009 zakończył sen UE o staniu się normatywnym mocarstwem. Niestabilność rynków finansowych Wspólnoty sprawiła, że solidarność między krajami UE uległa osłabieniu, a jej prestiż poniósł poważny uszczerbek. Koncentracja Unii na wewnętrznych skutkach kryzysu spowodowała, że stosunki międzynarodowe i przeobrażenia ładu globalnego zeszły na dalszy plan, a wraz z nimi rosnące znaczenie mocarstw i ugrupowań regionalnych, wśród których BRICS ma szczególną, dla pozycji Zachodu, rangę.

Mimo że BRICS nie jest formalnym ugrupowaniem kraje członkowskie potrafią przezwyciężyć różnice i w imię wspólnego interesu skoordynować swe stanowiska w taki sposób, aby na arenie międzynarodowej stanowić jedność. Interesujący jest fakt, że BRICS nierzadko prezentuje poglądy opozycyjne do wizji UE. Uzasadnione jest zatem spojrzenie na BRICS jako na ugrupowanie oraz próba zarysowania przez Unię wspólnych ram postępowania wobec gospodarek wschodzących. Jednak w dalszym ciągu najważniejsze pozostają relacje dwustronne między UE a każdym z krajów BRICS z osobna, a przede wszystkim nawiązane z nimi partnerstwa strategiczne. Na szczególną uwagę zasługują także złożone stosunki UE z ChRL i FR. Chiny w dalszym ciągu nie uzyskały od UE statusu gospodarki rynkowej, a embar-

⁶¹ E. Luttwak, *BRICS nie istnieje*, „Kultura Liberalna” 2013, nr 16(223), <http://kulturaliberalna.pl/2013/04/16/brics-nie-istnieje/> [dostęp 13.11.2014].

go na broń pochodzenia chińskiego nałożone na kraj przez Unię w 1989 r. do tej pory nie zostało zniesione. Z Rosją natomiast od 2008 r. negocjowana jest bez powodzenia umowa o partnerstwie strategicznym. Trudności w uporządkowaniu dwustronnych relacji przysparza fakt wykorzystywania przez Rosję surowców energetycznych jako narzędzia nacisku w polityce zagranicznej, a także wydarzenia związane z aneksją Krymu przez Rosję, skutkujące ochłodzeniem wzajemnych stosunków oraz nałożeniem przez Unię licznych sankcji politycznych na ten kraj.

Aneksja Krymu, mimo że stanowi złamanie prawa międzynarodowego, może stać się impulsem i nową szansą dla Unii do rozwinięcia stosunków z pozostałymi czterema państwami BRICS, które postawione zostały w trudnej sytuacji. Publiczne wsparcie Rosji może skutkować izolacją na arenie międzynarodowej, zatem żaden z krajów nie zdecydował się do tej pory na otwarte poparcie dla jej działań na Ukrainie. Konieczna jest jednak pogłębiona analiza sytuacji oraz zdecydowana próba dyplomatycznego zbliżenia z państwami, dla których wizja współpracy z Zachodem nadal stanowi atrakcyjną perspektywę.

Bibliografia:

- Ameryka Łacińska a Unia Europejska*, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artukul,611,Ameryka_Lacinska_a_Unia_Europejska [dostęp 22.10.2014].
- Ameryka Łacińska i Karaiby. Stosunki międzyregionalne*, http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/pl/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.2.html [dostęp 22.10.2014].
- Azja i Pacyfik. Indie*, s. 4, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060606/04A_FT\(2013\)060606_PL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060606/04A_FT(2013)060606_PL.pdf) [dostęp 28.10.2014].
- Brzeziński Z., *Strategiczna wizja: Ameryka a kryzys globalnej potęgi*, Kraków 2013
- Cimek G., *BRICS – w kierunku nowego reformizmu w polityce międzynarodowej*, „Konteksty społeczne” 2013, nr 1, s. 65.
- Decyzja Rady 2004/441/WE dotycząca zawarcia Umowy o handlu, rozwoju i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Południowej Afryki, z drugiej strony, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32004D0441> [dostęp 12.11.2014]., Bruksela 26 kwietnia 2004.

- Energetyczny klincz Unii Rosji*, <http://www.ekonomia.rp.pl/artukul/1065849.html> [dostęp 25.10.2014].
- EU around the Globe: Federative Republic of Brazil*, http://eeas.europa.eu/brazil/index_en.htm [dostęp 22.10.2014].
- EU–South Africa Summit*, Brussels 18 September 2012, http://eeas.europa.eu/top_stories/2012/180912_eu-s.africa_en.htm [dostęp 12.11.2014].
- European Commission, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee, „An EU – India Strategic Partnership”, COM(2004) 430 final, Bruksela, 16 czerwca 2004.
- Fairbank J.K., *Historia Chin. Nowe spojrzenie*, Warszawa–Gdańsk 2003.
- Fukuyama F., *Koniec historii*, Poznań 1996.
- Góralczyk B., *The European Union and China in a New World Order*, „Yearbook of Polish European Studies” 2009, Vol. 12, s. 74.
- Góralczyk B., *The Role of China in a Globalised World*, „Yearbook of Polish European Studies” 2010, Vol. 13, s. 78.
- Hołdak K., Komarzewska Anna, *Stosunki Unii Europejskiej z Chinami*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2007, III-IV-5-6, s. 2.
- How can Europe now deal with Russia?*, <http://www.carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=54884> [dostęp 25.10.2014].
- https://www.pism.pl/files/?id_plik=6096 [dostęp 22.10.2014].
- Indie, zarys ogólny*, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Handel+zagraniczny/Umowy+handlowe/Indie> [dostęp 28.10.2014].
- Kamiński T., *O dziesięciolecie strategicznego partnerstwa UE–Chiny*, <http://leamplus.eu/leam-komentarze-9-o-dziesieciolecie-strategicznego-partnerstwa-ue-chiny/> [dostęp 12.11.2014].
- Keukeleire S., Hooijmaaijers B., *India-European Union relations*, “Foreign Policy Research Centre Journal”, 2013(1), s. 3, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/389027/1/EU-India.pdf> [dostęp 28.10.2014].
- Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Strategia UE na rzecz Afryki – Europejsko-afrykański pakt na rzecz przyspieszenia rozwoju Afryki {SEC(2005) 1255}, COM/2005/0489, wersja ostateczna, Bruksela 12 października 2005.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „W stronę partnerstwa strategicznego pomiędzy UE a Brazylią”, COM(2007) 281 wersja ostateczna, Bruksela, 30 maja 2007.
- Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego – UE-Republika Południowej Afryki w Kierunku Strategicznego Partnerstwa, COM(2006) 347, wersja ostateczna, Bruksela 28 czerwca 2006.

- Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, „UE-Chiny: Bliższe Partnerstwo, Większa Odpowiedzialność”, COM(2006) 631 wersja ostateczna, Bruksela, 24 października 2006.
- Legucka A., *Rosyjska wizja Unii Europejskiej*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2007, nr 3–4, s. 146–147.
- Luttwak E., *BRICS nie istnieje*, „Kultura Liberalna” 2013, nr 16(223), <http://kulturaliberalna.pl/2013/04/16/brics-nie-istnieje/> [dostęp 13.11.2014].
- Menkiszak M., *Rosja wobec Unii Europejskiej: kryzys „strategicznego partnerstwa*, Warszawa 2006.
- O’Neill J., *Mapa wzrostu. Szanse gospodarcze dla państw grupy BRICs*, Warszawa 2013.
- Oser, *Niewidoczny Tybet*, Warszawa 2013.
- Palonka K., *Rola Chin – spotkanie krajów BRICS*”, <http://www.polska-azja.pl/2013/04/03/k-palonka-rola-chin-spotkanie-krajow-brics-ostatni-etap-podrozy-xi-jinpinga/> [dostęp 13.11.2014].
- Parzymies S. (red.), *Dyplomacja czy siła? Unia Europejska w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2009.
- Report on the EU foreign policy towards the BRICS and other emerging powers: objectives and strategies*, Bruksela, 10 stycznia 2012, (2011/2111(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-20120010+0+DOC+XML+V0//EN> [dostęp 12.11.2014].
- Roubini N., *Another BRIC in the wall?*, <http://www.project-syndicate.org/commentary/another-bric-in-the-wall-> [dostęp 13.11.2014].
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1726/2000 w sprawie współpracy na rzecz rozwoju z Afryką Południową, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000R1726> [dostęp 12.11.2014]., Bruksela 29 czerwca 2000.
- Second South Africa-European Union Summit*, Council of the European Union, 11 September 2009, 13231/09 (Preese 266), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/110057.pdf [dostęp 12.11.2014].
- Sporek T., *Analiza stosunków handlowych pomiędzy Chińską Republiką Ludową a Unią Europejską*, s. 1, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/2_T.Sporek_Analiza_Stosunkow_Handlwych....pdf [dostęp 7.11.2014].
- Stosunki z RPA coraz ściślejsze*, <http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/deepening-the-relationship-with-south-africa?lang=pl> [dostęp 12.11.2014].

- Szymczuk P., *Historia konfliktu indyjsko-pakistańskiego o Kaszmir*, <http://www.stosunkimiedzynarodowe.pl/historia-konfliktu-indyjsko-pakista%C5%84skiego-o-kaszmir> [dostęp 28.10.2014].
- The EU-China Comprehensive Strategic Partnership: Working for You*, “Fact Sheet”, 6 listopada 2013, nr 2, http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131106_02_en.pdf [dostęp 12.11.2014].
- Towards a European Global Strategy. Securing European Influence in a Changing World*, 28 maja 2013, https://www.pism.pl/files/?id_plik=13792 [dostęp 12.11.2014].
- Tybet 2008 i gesty solidarności – co jeszcze możemy zrobić?*, http://archiwum.ratujtybet.org/tybet/Tybet_2008_i_gesty_solidarnosci_co_jeszcze_mozemy_zrobic [dostęp 12.11.2014].
- UE musi mówić jednym głosem wobec BRICS*, http://www.saryusz-wolski.pl/aktualnosci/zobacz/291/ue_musi_mowic_jednym_glosem_wobec_brics [dostęp 21.10.2014].
- UE–Rosja: rywalizacja czy współpraca*, <http://www.polskieradio.pl/130/2792/Artykul/867853,UE-%E2%80%93-Rosja-rywalizacja-czy-wspolpraca> [dostęp 25.10.2014].
- Unia Europejska – Indie*, <http://www.europedirect-wroclaw.pl/10-aktualnosci/64-stosunki-unia-europejska-indie> [dostęp 28.10.2014].
- Unia Europejska i Rosja: bliscy sąsiedzi, ważni gracze na arenie międzynarodowej, partnerzy strategiczni*, Bruksela 2007, s. 8, http://eeas.europa.eu/russia/docs/russia_brochure07_pl.pdf [dostęp 23.08.2015].
- Wojna B., *Polityka Unii Europejskiej wobec Ameryki Łacińskiej. Perspektywy po szczycie w Wiedniu*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych” 2006, nr 31(371), s. 1–2.
- Zajączkowski J., *Unia Europejska w polityce zagranicznej Indii na początku XXI w.*, s. 9, http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/4-2008_Zajaczkowski.pdf [dostęp 28.10.2014].
- 7th EU–Brazil Summit, Joint Statement*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141145.pdf [dostęp 22.10.2014].

Słowa kluczowe: BRICS, Unia Europejska, stosunki międzynarodowe, kryzys finansowo-ekonomiczny, nowy ład światowy

Key words: BRICS, European Union, international relations, financial-economic crisis, new global order

Abstract

The BRICS Countries in the Policy and Strategy of the EU

The 2007–2009 global financial and economic crisis, has become a censure in international relations, defining the moment of the emergence of a new global order outline. There are signs that the Western countries' economic hegemony is coming to an end, giving way to a new phenomenon which undoubtedly is the group of countries covered by the term “emerging markets”. Of particular importance is the BRICS group – Brazil, Russia, India, China and South Africa - which establishment is inextricably connected with the crisis.

BRICS group, being initially only a catchy slogan, on the wave of the crisis trundling by world markets turned into a global economic entity, which is a real competitor for the crisis-stricken European Union. It is therefore necessary for the EU to create a strategy to maintain and develop relationship with the BRICS. The group, however, is internally too diverse to develop a universal strategy that fits each of the five countries. The starting point consequently is the relationship that the EU has established with each of the BRICS countries individually over the years, and the purpose of this article is to present and analyze them. The author draws attention to the inconsistency of the group and indicates the conflicts of interest among the member states. Thought-provoking is the fact that the BRICS as the whole is able to coordinate its foreign policy and bring it to a shared viewpoint. As a result, the EU has started to reflect on managing relations with the BRICS as one unit. However, the EU vision has not been formally implemented and is not binding.